תנ״ך · ראשונים · רלב״ג · כתובים

רלב"ג אסתר

רבנו לוי ב"ר גרשום [הרלב"ג]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רלב"ג אסתר

רבנו לוי ב"ר גרשום [הרלב"ג]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רלבג-אסתר/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

הצעה 5
פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ג 6
פסוק ה 6
פסוק ו 6
פסוק ז 7
פסוק ח 7
פסוק ט 7
פסוק י 7
פסוק יב 7
פסוק יג 7
פסוק יד 8
פסוק יט 8
פסוק כב 8
פרק ב 8
פסוק א 8
פסוק ג 9
פסוק ז 9
פסוק ט 9
פסוק י 9
פסוק יד 9
פסוק יז 9
פסוק יח 10
פסוק יט 10
פסוק כא 10
פרק ג 11
פסוק א 11
פסוק ד 11
פסוק ו 11
פסוק ז 11
פסוק ח 12
פסוק ט 12
פסוק יב 12
פסוק יג 13
פסוק יד 13
פסוק טו 13
פרק ד 13
פסוק א 13
פסוק ב 13
פסוק ג 13
פסוק ד 14
פסוק ז 14
פסוק ח 14
פסוק יא 14
פסוק יד 14
פסוק טז 15
פסוק יז 15
פרק ה 15
פסוק א 15
פסוק ג 15
פסוק ו 15
פסוק ח 16
פסוק ט 16
פסוק י 16
פסוק יג 16
פרק ו 16
פסוק א 16
פסוק ו 16
פסוק ח 16
פסוק ט 17
פסוק יב 17

פסוק יג 17
פסוק יד 17
פרק ז 17
פסוק ד 17
פסוק ה 17
פסוק ו 18
פסוק ח 18
פרק ח 18
פסוק א 18
פסוק ב 18
פסוק ג 18
פסוק טו 19
פסוק טז 19
פסוק יז 20
פרק ט 20
פסוק א 20
פסוק יג 20
פסוק יט 20
פסוק כב 21
פסוק כג 21
פסוק כה 21
פסוק כו 21
פסוק כח 22
פסוק כט 22
פסוק לא 22
פסוק לב 22
פרק י 22
פסוק ב 22
תועלות 23

הצעה

אמר לוי בן גרשם ראוי שתדע שכבר אמר ירמיה כי בעת מלאות לבבל שבעים שנה יפקוד ה' יתברך (ירמיה כט, י) וכבר נשלמו במות בלשאצר בן בנו של נבוכדנצר כמו שאמר מנא מנא מלכותך והשלמה כי שבעים שנה היה קץ מלכות בבל כמו שנזכר בספר ירמיה. והנה אחר מות בלשאצר באה המלוכה לדריוש המדי בן אחשורוש ולכורש מלך פרס חתנו אחריו ומפני זה אמר דניאל כי בשנת אחת לדריוש בן אחשורוש מזרע מדי הבין בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה (דניאל ט, ב) וזהו דריוש מדאה אשר נאמר עליו דקבל מלכותא כבר שנין שתין ותרתין (דניאל ו, א). והנה הרצון באמרו למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה ממלכו' בבל כי אז יפקוד ה' את עמו ולזה מצא דניאל את לבו להתפלל אז לפני ה' כי ראה כי הגיע הקץ ולא פקד ה' את עמו וחשב כי אולי גרם החטא וידמה שלא נשלמו עדיין שבעים שנה לבבל כי בשנת השבעים מת בלשאצר ומלך דריוש בשנה ההיא ואחר באה המלוכה לכורש מלך פרס ובתחלת מלכותו פקד ה' יתברך עמו להשיבם לארצם כמו שנזכר בראש עזרא. והנה נתנבא דניאל במלך דריוש המדי כי עוד יעמדו שלשה מלכים לפרס והרביעי יעשיר עושר גדול. והרצון בזה כי מלכות מדי ופרס שהיא מלכות שנייה מהארבעה מלכיות הנזכרות בראש ספר דניאל יהיו בה עוד אחר דריוש המדי שלשה מלכים עומדים לפרס והנה השלישי מהם הוא הרביעי למלכות דריוש המדי ולפי הנראה הנה היה הראשון מהשלשה כורש מלך פרס ואחריו היה אחשורוש הוא ארתחשסתא ואחריו היה דריוש הפרסי ובימיו נשלם בנין הבית כמו שנתבאר בנבואת חגי וזכריה. והנה לכל הפחות מלך כורש ג' שנים כי כבר אמר דניאל בשנת שלש לכורש מלך פרס וארתחשסתא מלך לכל הפחות ל"ב שנים כי כתוב בספר עזרא בשנת שלשים ושתים לארתחשסתא מלך בבל ולא נשלם בנין הבית עד מלכות דריוש עד ארבע שנים למלכות דריוש הפרסי אך תחלת הבנין היתה בתחלת מלכות כורש הפרסי:

פרק א

פסוק א

ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המולך מהדו ועד כוש וגו'. עד סוף הספר.
ידענו שזאת המגלה נכתבה ברוח הקודש ולזה נכתבה בין הכתובים ברוח הקודש והנה נכתבה לפרסם דבר הנס הנפלא אשר בעבורו קבלו עליהם ישראל לקיים את ימי הפורים ועם זה השלימו הספור לבאר איך סבב זה מסבב הסבות להשגחה על ישראל:

שבע ועשרים ומאה מדינה. הנה הרצון **במדינה** מחוז בו עיירות רבות כי ידענו מדבר המלכים האלו והם מלכי פרס שכבר היו מולכים בכל הממלכות וזה כי כבר נראה מדברי דניאל שממלכות נבוכדנצר שהיה לבלשאצר בן בנו נתן למלכי מדי ופרס ולזה תמצא שאמר כורש כל ממלכות הארץ נתן לי יי' אלהי השמים (עזרא א, ב):

פסוק ג

הפרתמים. הם שרים גדולים היו תחתיהם מדינות רבות:

פסוק ה

בחצר גינת ביתן המלך. בחצר שהיה אצל גינת ארמון המלך והיה מקום רחב לאכול בו כל העם הזה:

פסוק ו

חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש. חור הוא בגד לבן. כרפס הוא בגד ירוק כצבע שנקרא שמו כרפס. ותכלת הוא בגד צבוע בתכלת. ואלו הבגדים היו אחוזים באויר בחבלי פשתן להיות לאהל ולמחסה ולמכסה. וארגמן הוא בגד צבוע בצבע אדום והיה נתלה כדמות פרוכת:

על גלילי כסף ועמודי שש. והנה גלילי כסף הם עגולים כדמות עמודים ואחשוב שהם היו נשענים על העמודים של שיש והיו עליהם כדמות בדים בין עמוד לעמוד ובגלילים היו נתלים בגדי הארגמן והיו נאחזים בהם בגדי האהל שהיו מצבעים מתחלפים. והנה אות ב' במלת אשר בחצר גינת ביתן המלך [נמשך עניינו לחור כרפס וגו' שאחריו וטעמו החצר הי' מקושט] בחור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ ובארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף. והנה החל מלמעלה וסיים במה שהוא למטה ולזה זכר תחלה האהל ואחריו היריעות התלויות מלמעלה למטה למחיצות ואחריהם המטות ואחריהם קרקע החצר אשר עליו היו המטות. והנה היו המטות מבגדי זהב וכסף. והיה בקרקע החצר כלו רצפת אבנים טובות היו ממוצעות ומסודרות שם. והנה בהט היא אבן דומה לשיש. ודר וסוחרת הם אבנים יקרות. והרצפה היתה כולה מאבנים האלו בסדור מוגבל. רוצה לומר שהיתה שם אבן של בהט. ואחריה של שיש. ואחריה של דר. ואחריה של סוחרת. וזה ממה שיורה על רוב עשרו. וכבר התפרסם זה גם כן מפני שהראות עושר כבוד מלכותו ויקר תפארת גדולתו לא נשלם כי אם בימים רבים מאד רוצה לומר שמונים ומאת יום:

פסוק ז
והשקות בכלי זהב וגו'. אמר שהוא היה משקה כל האנשים בכלי זהב והיו שונים קצתם מקצתם מפני תמונתם והמרגליות הקבועות בהן וזה היה כולו להפלגת עשרו ונתן לכולם מיין המלכות והוא היין שהיה שותה ממנו המלך והיה שם ממנו לרוב:

פסוק ח
והשתיה. לאיש ואיש היתה לפי רצונו ומנהגו לא היה שם דבר יאנוס אותו ויעכבהו מלשתות בעת רצותו לשתות כי תמיד היה מוכן היין לפני כל איש ואיש. והנה אמר זה כי בסעודות הגדולות יקרה לפעמים שיחסר לקצת אנשי הסעודה קצת מה שצריך להם ומבשתם לשאול יאנסו אל שלא יהיה להם רצונם מהסעודה:
על כל רב ביתו. על כל גדול ומנהיג שבביתו והם הממונים על דברי הסעודה כי לכולם צוה שמה שיהיה תחת מנויו מהסעודה יהיה מוכן תמיד לכל בני הסעודה:

פסוק ט
עשתה משתה נשים בית המלכות. רוצה לומר בבית המלכות. ואמר **גם ושתי המלכה** להורות כי מאת המלך נהיה זה כדי שלא יבושו הנשים מלאכול מלפני האנשים ולזה סדר שיהיו האנשים לבד והנשים לבד:

פסוק י
שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך אחשורוש. ידמה שהם היו מסורסים ולזה שלח המלך לקרוא ושתי על ידם כי אינם ראויים לשגל. ואפשר שיהיה הרצון שרים כטעם אמרו בדבר המלך אשר ביד הסריסים:

פסוק יב
ותמאן המלכה לבא בדבר המלך אשר ביד הסריסים. אמר כי אף על פי שאמרו לה זה בשם המלך אלו הסריסים שהיה ראוי שתאמין בדבריהם כי הם מהמלך הנה עם כל זה מאנה לבא למלאות מצות המלך. ואפשר שיהיה הרצון בזה כי היא לא רצתה לבא בדבר המלך מפני היותו ביד הסריסים כי לגאותה היתה רוצה שישלח לה אחשורוש שרים רבים נכבדים מאלה:

פסוק יג
לחכמים יודעי העתים. הנה החכמים האלו היו חכמים בדינין ובפלוסופיא המדינית ולזה יוכלו לשפוט בדברים כפי הראוי ועם זה היו יודעי העתים רוצה לומר שהיו בקיאים בחכמת המזלות כי בזה יתיישרו לשפוט בדברים לפי מה שיאות מהמסודר מהגרמים השמימיים ולזה אמר לפני כל יודעי דת ודין:

פסוק יד

והקרוב אליו כרשנא וגו'. אמר שהקרוב אליו מאלו החכמים אשר בזה התאר שיוכל להגיד להם זה הענין כדי שישפטו בו לפי הראוי היו אלו שזכר כי הם היו רואי פני המלך תמיד והם היו הקודמים להיות יושבים במלכות כי מפני רוב חכמתם היו אצל המלך וקרובים אליו בישיבתם ואולם האחרים כשיבאו שם היו רחוקים מישיבת המלך. והנה ידמה שהיתה הסכמתם כי כשתשאל עצה מהם יתחיל הקטן מהם לדבר תחלה כדי שתשמע עצת כל אחד מהם כי אם ידבר הגדול תחלה הנה הנשארים ייראו מלחלוק עמו ולא תהיה שם עצה זולתי מאחד מהם ולזה דבר תחלה ממוכן שהיה הקטן מאלו החכמים ולפי שישרה עצתו בעיני המלך והשרים נעשתה עצתו:

פסוק יט

ולא יעבור. רוצה לומר שיתקיים תמיד זה הנמוס ולא יסור:

אשר לא תבא ושתי לפני המלך ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה. הנה לא קראה מלכה בזה המקום כי היה רצונו לעשוק ממנה המלכות ואמר כי על מה שמנעה מלבא לפני המלך תסור ממנה המלוכה כי לא היתה לה אם לא מפני המלך ולפי שאינה נשמעת לו אין ראוי שתשאר לה אך יתננה המלך לרעותה הטובה ממנה וזה יהיה כשימית אותה ויקח אשה אחרת כי בזולת זה לא יתכן זה הענין כי כל נשי המלך הם מלכות ואפשר שהיה מנהגם שלא לקח כי אם אשה אחת:

פסוק כב

להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו. רוצה לומר שכל איש יהיה מושל בביתו להכריח אשתו למה שירצה ויוכל לנהוג כמנהג עמו אף על פי שאינו ממנהג עם אשתו לעשות ככה. והנה אמר זה כי ידמה שושתי אמרה שאין זה נהוג בארצה ובעמה לבא המלכה לפני האנשים שהם עבדיה להראות את יפיה:

פרק ב

פסוק א

זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה. יתבאר מהנמשך מזה שהוא זכר את ושתי ויפיה והיה דואג על שנהרגה כי אשר עשתה לא היה באופן שיהיה ראוי לגזור עליה מה שנגזר כי עשתה זה לצניעות ולפי שנערי המלך משרתיו הרגישו שהמלך היה דואג עליה ליפיה נתנו לו עצה לקבוץ כל נערה בתולה טובת מראה אל שושן הבירה אל בית הנשים ויבחר מהן אחת [אשר] תיטב בעיניו והיא תמלוך תחת ושתי:

פסוק ג

ונתון תמרוקיהן. כדי לייפותן ולעדן הבשר. ולפי שנבחרו מאלו אסתר למלוך תחת ושתי בא לזכור יחסה ודבר מרדכי בן דודה ונתבאר מזה כי השחתת עמלק נשלמה על [ידי] איש מבנימין כי מבנימין היה שאול אשר השחית את עמלק והנשאר מהם בימי אסתר נכרתו ונשחתו על ידי מרדכי ואסתר כמו שביאר בדברי זאת המגילה:

פסוק ז

ויהי אומן את הדסה היא אסתר בת דודו. ירצה לומר שכבר היה מגדל אותה כאלו היתה בתו והנה קראה הדסה לשלמותה כי כמו שההדס יתן ריחו הטוב ויועיל בזה למי שאצלו כן היא נותנת ריחה בטוב מדותיה ויושר דרכיה להועיל ולהטיב למי שאצלה. והנה כי כמו שהמשיל הצדיקים להדסים כאמור בין ההדסים אשר במצולה (זכריה א, ח) כן המשיל אותה להדסה. ואפשר עוד שהיו לה שתי שמות רוצה לומר שהיתה נקראת הדסה והיתה נקראת גם כן אסתר. והנה במות אביה ואמה לקחה לו לבת לגדלה כאלו היתה בתו:

פסוק ט

ותיטב הנערה בעיניו וגו'. הנה מפני שחשב הגי כי היא תהיה מלכה להיותה יותר יפה בעיניו מכולן הנה מפני זה מהר לתת לה תמרוקיה והמנות הראויות לתת לה ושנה מקומה ומקום נערותיה ממקום שאר הבתולות עד שבחר לה המקום היותר טוב שבבית הנשים:

פסוק י

כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד. ידמה כי מרדכי ראה שהיא תהיה מלכה תחת ושתי ולפי שעל ידה יתכן שיגיע טוב לישראל צוה עליה שלא תגיד מאיזה עם היא כדי שלא יעזבנה המלך בעבור ראותו שהיא מעם שפל שהוא גולה בין האומות:

פסוק יד

בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני. הנה היה שם בית הנשים שני יבואו בו הפילגשים ולזה כששכבה הבתולה בערב עם המלך תשוב בבקר אל בית הנשים שני שיבאו שם הפילגשים:

פסוק יז

ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות. ידמה כי לא בעל המלך כל הבתולות אך הנבחרות מהם כי כבר מהר שומר הנשים תמרוקי אסתר ונערותיה ולזה לא יתכן שתהיה היא האחרונה ולזה אמר כי כאשר באה אסתר

אליו אהבה מכל הנשים הפילגשים שבא עליהן ונשאה חן וחסד לפניו מכל הבתולות הנשארות אז שם כתר מלכות בראשה ונתבאר שהיא נשאה חן בעיניו יותר מכולן כי אז צוה המלך לקבצן לפניו לראות אם תהיה יותר נשואת חן בעיניו מאסתר כאמור ובהקבץ בתולות שנית וידמה שלרוב נשאה חן בעיניו לא בעל אותה המלך כי אם אחר ששם כתר מלכות בראשה כי לא היה זה ראוי בחוק המלכות ואולם האחרות בעל ונשארו פילגשים לו ולזה קבץ אז המלך כל הבתולות הנשארות לברר איזה מהן תישר יותר בעיניו:

פסוק יח

והנחה למדינות עשה. רוצה לומר שצוה למדינות שינוחו ממלאכה ביום ששא אסתר לאשה. והנה היתה ההנחה גם כן מה ששלח לעזרא ונתן לו את כל בקשתו כמו שכתוב בספר עזרא ואז עלו רבים מבני ישראל אל ירושלים כמו שנזכר שם ואז גם כן פטר המסים אשר היו על עבדי בית ה' כמו שנזכר והנה קודם זה כתבו שטנה על ירושלים ועל יושבי יהודה כמו שנזכר שם (עזרא ד, ג) וגם אחר זה לפי הנראה מדברי נחמיה בן חכליה:

ויתן משאת כיד המלך. רוצה לומר שנתן מנות יפות במשתה ההוא כהשגת יד המלך אשר התבאר היותה בתכלית הרבוי:

פסוק יט

ובהקבץ בתולות שנית ומרדכי יושב בשער המלך. רוצה לומר כי בהקבץ הבתולות שנקראו לפני המלך לאחר שבא אסתר אליו לעיין אם יש יותר יפה ממנה בבתולות ויותר נשואת חן וחסד לפניו מכל הבתולות הנה אז מרדכי יושב בשער המלך וזה כי מפני חכמתו היו שואלים עצתו במשפט ולזה היה אחד מיושבי שער המשפט אשר בבית המלך ואמר כי אסתר שמרה מצות מרדכי לבלתי תגיד עמה ומולדתה והיתה עושה מאמר מרדכי כאשר היתה בהיותה גדלה עמו:

פסוק כא

בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך וגו'. ידמה שכבר נודע זה הסוד למרדכי אם מצד שהם מדברים זה אל זה בלשונם והיו חושבין שאין שם מי שיבין דבריהם והנה היה מרדכי מבין לשונם כי הוא היה מסנהדרין כמו שאמרו ז"ל והם היו מבינים כל הלשונות. או נודע לו זה ברוח הקדש. או מצד רמיזותיהם. ולזה ספר שכבר כעס כל אחד מאלו שני הסריסים שהיו משרי המשקים והגיע מכעסם שבקשו לשלוח יד במלך אחשורוש להמיתו בסם המות שישימו ביין. והנה ידמה כי מפני ידיעת מרדכי כעסם על המלך והרגיש בבקשתם זה הסם הממית שפט תכף שלזאת הסבה השתדלו בהגעת

זה הסם להם ולולי זה לא היה צריך לומר קצף בגתנא ותרש משומרי הסף אבל יספיק שיאמר שהם בקשו לשלוח יד במלך אחשורוש:

פרק ג

פסוק א

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי וגו'. ידמה שלגודל מעלתו אצל המלך צוה לכל השרים שישתחוו לו ויעשוהו אלוה כמו שמצאנו בנבוכדנצר כי כששמע דברי דניאל בהודעתו לו חלומו ופתרונו אמר לעשות ממנו אלוה ולזה קראו בלטשאצר כשם אלהיו ולדניאל סגיד ומנחה ונחוחין אמר לנסכא ליה ולזאת הסבה ברח מרדכי מלכרוע ולהשתחוות להמן כי לולי זה לא היה ראוי לו שיעבור את מצות המלך בעבור מניעת כבוד שר אחד מן השרים וזה מבואר מהמאמר **כורעים ומשתחוים להמן כי כן צוה לו המלך** רוצה לומר כי כן צוה המלך בעצמו:

פסוק ד

היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי. רוצה לומר כי מרדכי הגיד להם כי מפני דתו הוא נמנע מלהשתחוות להמן כי הוא יהודי ולא יכול לעשות אלוה זולת מהש"י. גם זה עדות כי מפני זה נמנע מרדכי מלהשתחוות לו כי כבר הגיד להם אשר הוא יהודי להנצל על מה שהוא עובר מצות המלך בזה הענין:

פסוק ו

כי הגידו לו את עם מרדכי. רוצה לומר כי עבדי המלך הודיעו לו כי מפני היותו יהודי הוא נמנע מלהשתחוות לו:

פסוק ז

הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום מחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר. הנה זה המפיל הגורל יתכן ששאל לו המן באיזה עת יתכן לו יותר להשמיד ולכלות זאת האומה ועל צד הגורל בחר החדש והיום מהחדש. ויתכן שזה הגורל היו מפילים על צד הקרי כמו מה שהתפרסם מהזיות הגורל אשר יקראום חכמת העפר. וידמה שהיה זה הגורל מצד משפטי הכוכבים והוא לקוח מהמשרת המושל בעם ומהמזל הצומח ומשאר העניינים הנמשכים לזה מהגורלות לפי מה שכתבו בעל משפטי הכוכבים בספריהם. והנה השתדל המן בהפלת זה הגורל תחלה קודם שישאל מהמלך לכלות זה העם כי אם לא ימצא לפי הגורל אפשר כלותו אותם לא ישתדל לבקש זה מהמלך כי מה שתכליתו בלתי אפשר אין ראוי להשתדל בהגעתו:

פסוק ח

ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים וגו'. הוא הודיע לו שהוא עם אחד כי מפני זה היה לו לירוא יותר מהם כי הם כלם תמיד בהסכמה אחת. והודיע לו גם כן שהוא מפוזר ומפורד בין העמים כי מפני זה יתכן להם יותר לחדש רעה על המלך כי אפשר להם להניא לב האנשים אשר הם ביניהם מהמלכות ואף **שדתיהם שונות מכל עם** להעיר שאין להם הנהגות ונמוסים דומות להנהגת אחד מן שאר העמים ונמוסיהם וזה כלו ממה שיסבב שיקל להם לעשות כנגד המלכות דברים מגונים כי אין להם דת תמנעם מזה כי אין אצלם מגונה מה שהוא מגונה לאחד משאר העמים וזה כלו ממה שיקל עליהם לעשות כנגד המלכות וכנגד העמים אשר הם ביניהם. והודיע לו גם כן שהם אינם עושים את דתי המלך רוצה לומר שאינם מקיימים גזירותיו ולזה הם כמו מורדים בו. והודיע לו ג"כ כי אין למלך שוה להניחם רוצה לומר שאין למלך תועלת מהם אשר בעבורו יוכיח להניחם על עניינם כי אין בהם שום תועלת אל המלכות. ובהיות הענין כן שאין בהנחתם תועלת ובו אפשרות הגעת נזקים רבים למלכות והם כמו מורדים במלכות הנה השתדל המן עם זה לאבדם עם המלך והבטיחו להגיע אל גנזי המלך תועלת רב מאד ויסור בזה היזקם מהמלך. וידמה שהודיעהו המן כי מפני היות דתיהם שונות מכל עם צוו בדתם להרוג שאר העמים אשר לא יכנעו למצות דתם וכבר נודע לו זה ממה שהשתדלו ישראל לכלות עמלק על ידי שאול וזולתו ומפני זה גם כן השתדל המן לכלות ישראל בכללם ולזה גם כן נתרצה אחשורוש והסכים להשמיד העם בזולת תועלת אחר שיגיע לו מזה ולזה נתן את טבעתו להמן אשר בה חותם המלך כדי שיוכל לחתום כטוב בעיניו וידמה שאחר זה השאירו בידו לחתום על ידו בשם המלך כל הנחתם ולזה אמר אחר זה כי אחשורוש נתן למרדכי את טבעתו אשר העביר מהמן:

פסוק ט

ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה. ידמה שהמן חשב כי משללם יפרע זה הסך למלך ולזה רצה לחתום בשם המלך שיהיה **שללם לבוז** לעושי המלאכה והם יביאוהו לו וממנו יפרע זה הסך. ואפשר שהמן רצה לתת מביתו למלך זה הסך כי עשיר גדול היה כמו שנזכר אחר זה:

פסוק יב

בחדש הראשון בשלשה עשר יום בו. הוא חדש ניסן. **אחשדרפני המלך**. הם שרים גדולים ממונים מהמלך על דבר הנהגת המלכות לחלקים גדולים ממנו:
והפחות. הם שרים על המדינות מצד עצמם:

ואל שרי עם ועם. רוצה לומר מהאומות המתחלפות ולזה אמר **ואל עם ועם כלשונו**:

פסוק יג
ושללם לבוז. צוה זה כדי שישתדלו יותר למלאות מצותו מפני התועלת שיגיע להם בשלל:

פסוק יד
פתשגן הכתב להנתן דת בכל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים להיות עתידים ליום הזה. צוה שישאר פשתגן הכתב בכל מדינה ומדינה באופן שיהיה גלוי עניינו לכל העמים כדי שיזכרו מה שהם עתידים לעשות ליום הזה המוגבל לזה הפועל והוא שלשה עשר יום לחדש אדר:

פסוק טו
הרצים יצאו דחופים. רוצה לומר שמהרו אותם לרוץ במדינה ומדינה באלו הספרים:
והדת נתנה בשושן הבירה. רוצה לומר בשושן שהיתה שם בירת המלך והוא ארמון חזק טור"י בלעז:
והעיר שושן נבוכה. ידמה שהיו בשושן יהודים רבים כמו שיראה ממה שאמר בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש (אסתר ט, ו) והם היו במבוכה גדולה על הנעשה ואפשר שגם העם אשר היו בה היו נבוכים על זאת הצוואה:

פרק ד

פסוק א
וילבש שק. רוצה לומר וילבש לבוש שק והוא לבוש משערות הבהמות הקשות:
ואפר. רוצה לומר שמרוב האבל עולל באפר לבושו:

פסוק ב
ויבא עד לפני שער המלך. רוצה לומר שבא עד המקום שהוא אצל שער המלך והוא הרחוב אשר שם ולא בא אל שער המלך כמשפטו הראשון כי לא היה נכון לבא אל שער המלך בלבוש שק:

פסוק ג
שק ואפר יוצע לרבים. ר"ל כי כבר יונח ויופרש שק לרבים שק ואפר ללבוש לבוש השק מגולל באפר או לשכב עליו:

פסוק ד

ותתחלחל המלכה מאד. רוצה לומר שאחזה חיל ורתת וחרדה כי לא ידעה על מה ועל מה וחשבה כי אולי שללוהו שוללים ולזה שלחה בגדים להלביש את מרדכי כדי שיסיר שקו מעליו וכאשר הרגישה שלא רצה לקבל אז ידעה כי זה על אבל גדול וצער חזק ולזה שלחה התך אל מרדכי לחקור ממנו על מה זה:

פסוק ז

ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו. רוצה לומר שכבר הודיע לו מה שקרה אותו מענין המן שלא רצה לכרוע ולהשתחוות לו וכאשר גנוהו עבדי המלך על זה אמר להם כי הוא יהודי ולא יוכל לעשות זה מצד דתו ועל זה כעס המן ובקש להשמיד את כל היהודים ואמר לשקול אל גנזי המלך עשרת אלפים ככר כסף ביהודים לאבדם.
והנה הרצון באמרו **ואת פרשת הכסף** ואת באור סך הכסף:

פסוק ח

ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן בשושן לאבדם ולהשמידם. רוצה לומר העתקת הכתב ההוא:
להראות את אסתר. רוצה לומר להראות את אסתר העתקת הכתב הזה ולהגיד לה הדבר אשר בעבורו נתחדש זה החדוש. והוא שכבר היה מרדכי סבתו כי מזה תתיישר יותר אסתר להשתדל בכל עוז להעביר זה הרע מישראל מפני שבסבת איש ממשפחתה בא להם זה:

פסוק יא

שרביט הזהב. שבט הזהב:
ואני לא נקראתי לבא אל המלך זה שלשים יום. אמרה זה כי אולי יחשוב מרדכי כי לא תצטרך לסכן עצמה לבא אל המלך לדבר עמו כשתבא אל החצר הפנימית כי היא נקראת לבא אל המלך תמיד ואז תוכל להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה ומפני זה הוצרכה להגיד לו שזה שלשים יום לא נקראת לבוא אל המלך:

פסוק יד

ריוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר. רוצה לומר כי מסבות אחרות זולתה תצמח הישועה ליהודים אם לא תשתדל היא בהצלתם:
ואת ובית אביך תאבדו. ירצה כי מפני חטאה אם לא תשתדל בכל עוז תאבד היא ובית אביה ולא תועיל לה המלוכה כי השי"ת שליט לענוש מי שירצה:

ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות. רוצה לומר ומי יודע אם בעבור עת כזאת שהוא עת רעה לישראל הגעת למלכות כדי שתגיע להם ההצלה על ידך וסבב הש"י זה להשגחה על ישראל:

פסוק טז

וצומו עלי. רוצה לומר בעבורי וענין הצום הזה הוא לתפילה לש"י בעבורה שיתנה לחן לפני המלך בדרך שיושיט לה את שרביט הזהב וזהו אמרה **ובכן אבא אל המלך אשר לא כדת** רוצה לומר אחר אלו הצומות שיצומו כל היהודים אשר בשושן ונצום אני ונערותי אתיר לעצמי לבא אל המלך אל החצר הפנימית מזולת שאקרא ואם אין כדת פרס ומדי ואם היה שלא יושיט לי המלך את שרביט הזהב הנה לא אפסיד מאד כי כמו שאאבד על דרך האחר אאבד על דרך זה:

פסוק יז

ויעבור מרדכי ויעש וגו'. רוצה לומר שכבר עבר מרדכי בעיר שושן לכנוס את כל היהודים ועשה ככל אשר צותה אותו אסתר מדבר הצומות האלה בעבור אסתר להתפלל לש"י שלא יקרנה עונש בבואה אל החצר הפנימית אשר לא כדת:

פרק ה

פסוק א

ותלבש אסתר מלכות. רוצה לומר ותלבש אסתר בגדי מלכות:

פסוק ג

ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה. הנה בראות המלך כי היא התירה עצמה למות לבא אל החצר הפנימית אשר לא כדת כדי שתוכל לדבר עמו חשב כי לענין קשה וגדול נצטרכה אסתר ולזה שאל המלך **מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך** כי ידמה שהיא באה לפניו אם בעבור דבר קשה מאד לה אם לבקשת דבר קשה מאד וגדול. ואפשר כי מרוב הצער והפחד קרה לה כדמיון עלוף כמו שנזכר בספר יוסיפין ולזה התעורר המלך במהירות להצילה מפחד המות:

פסוק ו

ויאמר המלך לאסתר במשתה היין וגו'. הנה ידע המלך כי לא התירה אסתר עצמה למות בעבור זאת השאלה שאמרה שיבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אך עשתה זה כדי שתגיע מבוקשה מהמלך עם עזר המן ולזה שאל המלך לה אז מה שאלתה ובקשתה:

פסוק ח
ומחר אעשה כדבר המלך. רוצה לומר להגיד מה שאלתי ובקשתי:

פסוק ט
ולא קם ולא זע ממנו. ר"ל שלא קם ממקומו לכבדו ולא התנועע כלל:

פסוק י
ויתאפק המן. רוצה לומר שנתחזק להשקיט ממנו הפעלות הכעס והחימה:

פסוק יג
וכל זה איננו שוה לי. רוצה לומר שכל זה הכבוד וזאת הגדולה לא ישוו לי לכעס אשר אני כועס על מרדכי היהודי בראותי שאינו נכנע לתת לי כבוד. או ירצה בזה שכל הכבוד אינו מועיל לי מרוב ההפעלות אשר לי על מרדכי בראותי אותו שאינו נכנע לתת לי כבוד:

פרק ו

פסוק א
בלילה ההוא נדדה שנת המלך וגו'. ידמה שזה סבב מסבב הסבות להשגחה על ישראל ועל מרדכי עם שדברי אסתר סבבו גם כן לאחשורוש מבוכות ומחשבות כי לא היה יודע על מה ועל מה תשתדל אסתר בזה האופן לבקש מהמלך במשתה בקשתה ועל מה הצטרכה לקרוא להמן עמו שתי פעמים ולפי שהיה נהוג בעת שתדד שנת המלך להביא לפניו ספר הזכרונות דברי הימים לפי ששם ספורים תשמח הנפש בשמיעותם ויהיה זה סבה להביא השינה עם שזה גם כן יביא למלך להזכיר מה שקרה וילמד בזה דעת לעתיד ויתיישר גם כן לתת גמול טוב לאשר גמלו וההפך להפך:

פסוק ו
מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו. ירצה שיעשו בו בעצמו דבר יהיה לו כבוד ולזה אמר מה לעשות באיש:

פסוק ח
ואשר נתן כתר מלכות בראשו. רוצה לומר ואשר נתן בראשו של מלך שהוא כתר מלכות והנה רצה בזה שיותן כתר המלכות בראשו כדי לכבדו יותר מה שאפשר ויהיה אמרו ואשר נתן כתר מלכות כמו ותראהו את הילד (שמות ב, ו) שזכר הענין סתום תחלה ואחר כך ביארו וכן הענין בזה המקום רוצה לומר **ואשר נתן** שהוא כתר מלכות **בראשו** ואמר אחר זה **ונתון הלבוש והסוס** ולא זכר הכתר לקצר המאמר כך הבין רבי אליעזר הגדול כמו שנראה בפרקיו שכתב והכתר אשר נתן בראשו ופירוש יפה הוא. וידמה

עוד שירצה בזה שיקחו הסוס אשר רכב בו המלך בעוד שהיה נתן כתר מלכות בראשו. ואולם אמר זה כי המלך אינו נושא כתר מלכות בכל העתים אשר הוא רוכב אך היה נהוג אז באותם המלכים המולכים על כל מלכי הגוים כי בעת שהוא רוכב עם שרים גדולים מאד ומלכים אשר תחתיו ישא כתר מלכות להכיר שהוא המולך ואז היה רוכב בסוס היותר יפה אשר לו לזאת הסבה גם כן ומפני זה בחר המן הסוס ההוא:

פסוק ט

והלבישו את האיש. רוצה לומר שילביש האיש ההוא בעצמו שהוא משרי המלך הפרתמים את האיש אשר המלך חפץ ביקרו והוא בעצמו ירכיבהו על הסוס ברחוב העיר שיראו זה כל העם:

פסוק יב

והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש. רוצה לומר שנדחה משם אל ביתו מרוב הצער והבשת והיה אבל מרוב הכעס וכסה פניו כמנהג האיש המצטער מאד:

פסוק יג

אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות. רוצה לומר אם היה שיהיה מרדכי מזרע היהודים. והרצון בזה שלא יהיה ממשפחת גרים. הנה כיון שהתחלת לנפול לפניו לא תוכל לו **כי נפול תפול לפניו** כי כן מצאנו במלחמות שהיו לישראל עם עמלק שנצחו אותם נצוח נפלא:

פסוק יד

ויבהילו להביא את המן. רוצה לומר וימהרו:

פרק ז

פסוק ד

כי אין הצר שוה בנזק המלך. רוצה לומר כי **אין הצר** הוא מצוק שיקרה לעמי מפני היותם עבדים ושפחות **שוה** לי כמו שהוא **נזק המלך** אם לא יגיעו עשרת אלפים ככר כסף על זה אך המות לא נוכל לסבול בשום פנים לי ולעמי:

פסוק ה

ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה. יתכן שאמר אחשורוש לאשר סביבו מי הוא זה ואי זה הוא וכאשר ראה שאין עונה אליו דבר אז שאל זה לאסתר המלכה והיא ענתה ואמרה כי עשה זה **איש צר ואויב** והוא **המן הרע** רוצה לומר כי לא עשה זה לתועלות המלך ולהסיר הנזק ממנו אך בעבור שנאתו אותם:

פסוק ו
והמן נבעת. נחרד מצד המלך והמלכה. אמנם מצד המלך במה שהשתדל לעשות כנגדו להשמיד עם אחד אשר הוא מולך עליו בעבור שנאתו אותם כי כבר היה זה נזק רב למלך:

פסוק ח
והמן נופל על המטה אשר אסתר עליה. רוצה לומר כי הוא בא אל המטה אשר הסבה בה אסתר כי הסבתם היתה במטות והיה כורע לדבר אליה במטה ההיא שהיא בו. ולזה היה דומה כאלו רצונו לכבוש אותה תחתיו:
הדבר יצא מפי המלך ופני המן חפו. אחשוב שכסו פניו שלא יראהו המלך לשכך חמת המלך וידמה שכן היה המנהג כמו שפשט המנהג היום שכאשר כעס שר גדול על איש שהוא לפניו יצוה שיסירוהו מלפניו הלא תראה כי המלך קם בחמתו ממשתה היין להפרד מראיית המן לשכך חמתו ומזה גם כן חויב בראותם חמת המלך עליו שיכסו פניו כדי שלא יראהו המלך:

פרק ח

פסוק א
את בית המן צורר היהודים. ידמה שנתנו לה מפני היותו צורר היהודים:

פסוק ב
ותשם אסתר את מרדכי על בית המן. עשתה אותו פקיד וממונה על קנייני הבית ההוא רוצה לומר לשמרם לה:

פסוק ג
ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך וגו'. הנה השתדלה עתה להפר עצת המן ועל זה הוצרכה להתיר עצמה למות להכנס אל החצר הפנימית ואם לא נקראת כי בזולת זה לא הועילו לה מעשיה כלל להצלת ישראל.
וראוי שתדע שכבר יתבאר מזה המקום כי האותיות הראשונות אשר שלח המן בשם המלך לא היו לצוות שישמידו ויהרגו היהודים ויאבדום ויבוזו שללם אבל היתה לתת רשות לצריהם ולמבקשי נפשם להשמידם ולאבדם ואחשוב שאלו שהיו אויבי ישראל היו כלם מזרע עמלק והם היו משתדלים בהשמדת ישראל מראש כמו שנזכר בתורה ועתה כשמצאו ישראל בשפלו' היה השתדלותם לכלותם ובעבור שנגלה להש"י רצון עמלק בהשמדת ישראל לכן צוה בתורה למחות זכרו ולולי השגחתו יתברך כבר היה עמלק מנצח תמיד כמו שבארנו בסוף פרשת ויהי בשלח. וידמה שעל זאת המלחמה

נתנבא יעקב אבינו ע"ה באמרו על בנימין בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל (בראשית מט, כז). והנה היה ה**בקר** מלחמת שאול עם עמלק כי אז התחלת המלכות לישראל וה**ערב** היה בימי מרדכי שערבה ושקעה מלכותן של ישראל. ולפי שכתב אשר נחתם בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב הוכרחו לקחת עצה למלט היהודים מיד שונאיהם ביום ההוא כשנתן המלך להם רשות שיתקבצו היהודים להציל נפשם מיד הצרים אותם הקמים עליהם להרגם ונתן להם רשות אז להשמיד להרוג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם ושללם לבוז כאלו היה זה מהמלך לתת רשות לשני החלקים להלחם זה עם זה ולבוז זה את שלל זה. וידמה כי לרוב כעס המלך על דבר המן לא השתדלה אסתר לשוב לפניו עד אחר זמן יתכן בו שתשוך חמת המלך או אולי המתינה עד ראותה אם תקרא לפני המלך וכאשר ראתה שעבר זמן רב ולא נקראה לבא לפניו הוכרחה להתיר עצמה למיתה לדבר עמו להשיב מחשבת המן או נתקבצו אלו שתי הסבות. והנה יראה כי בשלשה עשר בניסן נתנה הדת בשושן הבירה להשמיד היהודים ובו ביום ידע זה מרדכי והודיע אותו לאסתר והצומות היו לפי זה בארבעה עשר ויום ראשון של פסח ומחרתו וביום השלישי של פסח נתלה המן ונתחדשה הגדולה למרדכי וביום שלשה ועשרים לחדש סיון נעשו הספרים השניים להשיב מחשבת המן. ולפי שהיה הזמן קצר לשלוח זה בכל המלכות הגדול הזה הוצרכו לשלוח הספרים ביד הרצים בסוסים רוכבי הרכש והם ממין הסוסים והם היותר קלי המרוץ וכבר נתבאר בענין סוסי שלמה שהרכש הוא ממין הסוסים כמו שבארנו בספר מלכים ונשלחו גם לזאת הסבה אלו הספרים ביד הרוכבים בפרדים בני הסוסיות כי הם חזקים ומתמידים מאד ההליכה בזולת עייפות. והנה העתקת הספרים האלו היתה בכל מדינה ומדינה בדרך שיהיה גלוי עניינם לכל העמים כדי שיהיו היהודים עתידים ליום הזה להנקם מאויביהם ולזה השתדלו שידעו היהודים זה קודם הזמן ההוא באופן שיכינו עצמם לזאת המלאכה:

פסוק טו

ותכריך בוץ וארגמן. אחשוב שזה התכריך היה על ראשו והיה משש ובגד אדום:

והעיר שושן צהלה ושמחה. רוצה לומר היהודים אשר בשושן. או שב זה לכל אנשי העיר והוא היותר נכון:

פסוק טז

ליהודים היתה וכו'. ואחר זה ביאר כי **ליהודים** אשר שם **היתה אורה ושמחה וששון ויקר** והנה האורה הוא רוב השמחה והרווחה אשר היתה להם כי בעת הצרות ידמה

לאדם כאלו הוא בחשך והיה להם יקר וכבוד שהיו מכבדים אותם העמים אשר שם מפני גדולת מרדכי בבית המלך:

פסוק יז

ובכל מדינה וכו'. וזכר כי בכל העיירות ג"כ שהיה **דבר המלך ודתו מגיע** היה **ששון ושמחה ליהודים** והיו עושים **משתה ויום טוב** מרוב השמחה:

ורבים מעמי הארץ מתיהדים. רוצה לומר שהיו מראים עצמם שהם יהודים או ירצה בזה שהם מתגיירים ושבים לדת היהודים:

פרק ט

פסוק א

ביום אשר שברו אויבי היהודים. רוצה לומר שכבר קוו אויבי היהודים לשלוט בהם ביום הזה במה שנתן להם רשות להרגם ולא נתן רשות ליהודים להנקם מהם והנה היה הענין בהפך רוצה לומר שכבר **ישלטו היהודים המה בשונאיהם** וזה כי ליהודים נתן רשות להקהל לא לאויבי היהודים ומזה הצד היה ליהודים שולטנות על אויביהם והוא מבואר שאויביהם לא היו כל העמים אשר הם בהם כי לא יתכן שיתן להם אחשורוש רשות להשחית כל עמו ולזה הוא מבואר שלא נתיישר זה אלא כנגד העמלקים כי הם היו צוררי היהודים מקדם ומדור דור:

פסוק יג

ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן. ידמה שנתבאר לה שנשארו שם עדיין מאויבי ישראל כי שם היו גדולי אומת עמלק ולזה בקשה זה מהמלך עם שכוונתה היה לתלות עשרת בני המן כדי שייראו האנשים הנותרים לעשות כן:

פסוק יט

על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות. לפי ששושן היתה מוקפת חומה רצו שינהגו כל הערים המוקפים חומה כמנהג שושן להזכיר זה הנס הנעשה שם כי שם היה השרש והראש כמו שנתבאר במה שקדם ושם היו גדולי העמלקים ושריהם ולזה היו עושים את יום חמשה עשר באדר יום משתה ושמחה כי בו נחו מאויביהם. ואולם היהודים היושבים בערים שאין להם חומה היו עושים את יום ארבעה עשר משתה ושמחה כי בו נחו מאויביהם. ולפי שכבר נתבאר בספר יהושע הערים שהיו נקראים אז ערי הפרזי והיתה התקנה הזאת נמשכת לכל עיר שנקראת עיר פרזית ידענו שבהם לבד ינהג דין ערי הפרזות כי הם אשר מדרכם להיות בלי חומה ואולם שאר העיירות

שהיה מדרכם להיות בצורות אף על פי שאין להם חומה עתה אין דינם דין ערי הפרזי לזה הענין:

פסוק כב

ימי משתה ושמחה. והנה הענין ביום משתה ושמחה היה לפרסם הנס. ולפי שבא התחלתו ע"י משתה בעזר הצור רצו לפרסם זה הענין שיהיה יום משתה וזה אמנם הוא לאכול ולשתות לשובע ואולם יקרא משתה מפני קביעות הסעודה על היין כי כן ראוי לזכר משתה אסתר ואחשורוש שנקרא משתה היין כמו שקדם והשמחה היתה להראות שכבר הפך להם הש"י זה היום מיגון לשמחה. והנה לא תמצא במה שקבלו היהודים עליהם ועל זרעם שיהיה נזכר יום טוב כי לא קבלו עליהם שיהיה זה היום יום טוב. **ומשלוח מנות איש לרעהו** תקנו גם כן להרבות השמחה שישלח כל איש לרעהו מנות והנה יהיה זה לכל הפחות שתי מנות משתי מינים **ומתנות לאביונים** זה יהיה לכל הפחות שתי מתנות לשתי אביונים:

פסוק כג

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. רוצה לומר שכבר **קבל** כל אחד מ**היהודים את אשר החלו לעשות** מעצמם והוא לעשות היום אשר נחו בו מאויביהם יום משתה ושמחה רוצה לומר מה שכתב מרדכי עליהם לשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים עם מה שהחלו לעשות הימים ההם יום משתה ושמחה. והנה לא קבלו עליהם לעשות יום טוב בעתיד כי במה שכתב מרדכי עליהם לא תמצא שיהיה יום טוב ואולם נשתעבדו לשלוח מנות איש לרעהו ולתת מתנות לאביונים אף על פי שלא החלו לעשות כן:

פסוק כה

ובבואה לפני המלך. רוצה לומר כי בבא אסתר בפעם השנית לפני המלך אמר המלך שעם קיום הספר הראשון ישוב על ראש המן כפי מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים וזה אמנם היה באופן שזכרנו:

פסוק כו

ע"כ קראו לימים האלה פורים. הנה ביאר למה נקראו הימים אלה **פורים** ואמר **שעל כן על כל דברי האגרת הזאת ומה שראו על ככה ומה שהגיע אליהם קיימו וקבלו היהורים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם** קבלה וקיום **שלא יעבור** ולא יסור **להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם** שכתב מרדכי עליהם והוא שיהיו ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים **וכזמנם** והוא שיעשו אותו הפרזים ביום י"ד והמוקפים ביום ט"ו ויתמידו לעשות כן בכל שנה ושנה. והנה אמר **על כן על כל**

דברי האגרת הזאת וגו' כי כל הספור התיישר אל הגעת הנס לישראל והנה **מה שראו על ככה** הם הדברים שנתחדשו מפני אלו הדברים הנזכרים בזאת המגלה אשר היו קצתם סבה ליראם ולבהלם **ומה שהגיע עליהם** הוא הנס הנעשה להם בסוף:

פסוק כח

והימים האלו נזכרים ונעשים בכל דור ודור. הנה זאת הזכירה אינה בלב כי הוא בלתי אפשר שנתמיד לזכור כל זה אבל היא זכירה בפה ע"ד אמרו זכור את יום השבת וכן הענין באמרו **וזכרם לא יסוף מזרעם**. ולפי שפרסום הנס הזה לא ישלם כי אם בזכירת **על כל דברי האגרת הזאת** כמו שיתבאר בזכירתינו תועלת זאת המגלה ידענו שזכירת הימים האלה תהיה בקריאת זאת המגלה בכללה על הסדר. ולפי שאמר **משפחה ומשפחה** ידענו שהכל חייבין בקריאת המגלה כהנים לויים וישראלים. ולפי שאמר למעלה שכבר קבלו זה **על כל הנלוים עליהם** ידענו כי נשים ועבדים חייבין בקריאת מגלה ובימי הפורים האלה ככתבם וכזמנם:

פסוק כט

לקיים. את ימי הפורים:

הזאת השנית. היא האגרת הנזכרת עתה ובסמוך אחר זה:

פסוק לא

לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם. אחשוב כי אמרו **בזמניהם** ירצה בו בי"ד ובט"ו כי הם זמני שני הימים האלו רוצה לומר יום י"ד בכפרים ויום ט"ו בעיירות. ולפי שאמר **וכאשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם** והם צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיו לבית ישראל לששון ולשמחה באלו ארבעת הצומות ידענו שהנשים מחויבות וידענו גם כן שהנשים מחויבות בקיום ימי הפורים:

פסוק לב

ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה. ר"ל כי מפני מאמר המלכה וצוואתה היה קיום ישראל דברי הפורים האלה:

פרק י

פסוק ב

הלא הם כתובים על דברי הימים למלכי מדי ופרס. רוצה לומר ואמנם נכתבה גדולת מרדכי **בספר דברי הימים למלכי מדי ופרס** מפני **שמרדכי היהודי היה משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים**:

הנה זה ביאור מה שצריך לביאור בדברי זאת המגלה.

תועלות

התועלת הראשון הוא במדות. הוא שראוי לשמוח בטוב בהמצאו [כאמור] ביום טובה היה בטוב. ולזה ספר שבהראות המלך רוב עושר כבוד מלכותו ויקר תפארת גדולתו עשה זה המשתה הגדול לכל שריו ועבדו ולכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן שבעת ימים:

התועלת שני הוא במדות. שאין ראוי בסעודה שיקראו האנשים לאכול ממנה שיטילו קנאה בסעודה אך שיכבדו זה כזה. ולזה תמצא שספר במשתה שעשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן מקטן ועד גדול שכבר יכבד המלך זה כזה. ולזה הביאם יחד בזה המקום שהיה בתכלית מהכבוד והגדולה והיו לכולם מטות זהב וכסף והיו שותים כלם בכלי זהב ויין המלכות והיו עושין הממונים על הסעודה כרצון איש ואיש כקטן כגדול:

התועלת השלישי הוא במדות. והוא להודיע שהוא ראוי במשתה שישתדלו המשרתים שלא יצטרך לאחד מאנשי הסעודה לשאול דבר יצטרך להם כי אולי יבושו מלשאול זה ויהיה זה סבה שתכבד עליהם ההטבה אשר ייטיב להם בעל הסעודה. ולזה זכר כי השתיה היתה כדת כל איש אין אונס יביאהו לשנות מנהגו ורצונו כי הכל היה מוכן לפניהם והמים למזוג היין לכל אחד לפי מנהגו:

התועלת הרביעי הוא במדות. והוא שראוי בקבוצים שתהיינה הנשים לבד והאנשים לבד כי אם יהיו מעורבים יהיה זה סבה להרבות זמה וכל שכן במשתה היין עם שזה יהיה סבה למנוע מהנשים השגת רצונן כמשתה ההוא מהאכילה והשתיה כי יבושו מן האנשים. ולזה זכר כי ושתי המלכה עשתה משתה נשים באופן שיהיו האנשים לבד והנשים לבד:

התועלת החמישי הוא במדות. והוא להודיע שהוא ראוי לנשים שיכנעו לעשות רצון בעליהם כי הם נבראו לעשות רצון האנשים כמו שבארנו בפרשת בראשית. ולזה ספר מה שקרה לושתי על אשר לא נכנעה לעשות מצות אחשורוש בעלה ותכלית הקושי שהיה בזה הענין בעיני כל שרי המלך להתפרסם הענין שזה הוא מחויב לכל הנשים:

התועלת הששי הוא במדות. והוא להודיע לכל איש ואשה להרחיק מדת הגאוה. הלא תראה מה שקרה לושתי מצד גאותה שלא רצתה לבא לפני המלך עם הסריסים ההם ששלח להביאה לפניו אם לא יוסיף שלוח שרים רבים ונכבדים מהם:

התועלת השביעי הוא במדות. והוא להודיע שראוי למלך לעשות דבריו בעצה נכונה לפי מה שאפשר ואפילו בתוך הכעס הנפלא. הלא תראה כי אחשורוש עם רוב חכמתו על דבר ושתי לא רצה לעשות דבר אם לא בעצה נכונה על יד היועצים הראויים וזכר עם זה שמנהגו היה בכל דבריו להתייעץ עם יודעי דת ודין ועמהם נתייעץ בזה הענין והיו עם זה יודעי העתים כדי שיעמדו כפי מה שאפשר להם על הראוי להיות ממערכת הכוכבים במה שתשאל העצה מהם כי לפי הענין ההוא יתחכמו בעצתם שתהיה באופן שיתכן שתגיע לפועל והנה תמורת החכמים יודעי העתים היו לישראל אורים תומים שהיתה ההודעה המגעת מהם בתכלית האמת כמו שבארנו בבאורינו לדברי התורה:

התועלת השמיני הוא במדות. והוא להודיע כי כשישאל עצה. מרבים גדולים קצתם מקצתם ראוי שיגיד הקטן מהם עצתו בתחלה לפי מה שנראה בעיניו כי אם מתחילים מהגדול תחלה יהיה סבה אל שימשכו לעצתו הבאים אחריו לגודל מעלתו אצלם או כדי לכבדו או מפני היותם יראים מלחלוק עמו ויהיה זה סבה אל שלא תהיה שם עצה כי אם מאחד מהם. ולזה תמצא שזכר כי אנשי העצה היו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן והקטן מהם שהוא ממוכן הוא אשר פתח בנתינת העצה תחלה ואליו הסכימו המלך והשרים:

התועלת התשיעי הוא להודיע עומק מחשבות הש"י ותחבולותיו להמציא מה שיישיר אל התכלית המכוון ממנו. ולזה תמצא כי מפני שנגלה אל הש"י השתדלות המן ומחשבתו נגד היהודים לאבדם סבב שיעשה משתה הגדול הזה ושתקרא ושתי לפני המלך ולא תבא ושינתן על זה מלכותה לאסתר להיות לישראל לעזר בעת צרתם:

התועלת העשירי הוא להודיע שכבר סבב השם יתברך שיצא מאחשורוש אלו הספרים ששלח בכל מלכותו להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו כדי לסבב שלא תהיינה האותיות השלוחות ממנו נחשבות בעיני העם בראותם אלו הספרים הראשונים שהם דומים לדברי התול כי הוא ידוע כי כל איש הוא שורר בביתו וזה היה סבה אל שלא החשיבו העמים מאד אותיות אחשורוש ששלח לאבד היהודים כי אלו היו מחשיבים אותן האותיות היו משתדלים להרע ליהודים תכף בראותם כי רצון המלך לכלותם:

התועלת האחד עשר הוא מה שהודיע ענין יחס מרדכי ואסתר ושהם היו משבט בנימין. כי בזה התבאר שנתאמת מה שיעד יעקב לבנימין אשר בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל וזה נתקיים בימי שאול ובימי מרדכי ואסתר כמו שבארנו:

התועלת השנים עשר הוא במדות. והוא שראוי להודיע לאדם שיחמול על קרוביו ויקרבם אליו בעת הצורך. הלא תראה כי מפני שקרא מרדכי את אסתר בת דודו וגדלה

בביתו היה זה סבה להביא ישועה לישראל כי מפני שהוא גדלה כאב היתה שומעת למצותו גם אחרי היות לה המלוכה ומזה נתיישר בעיני השי"י להביא הישועה לישראל על ידה:

התועלת השלשה עשר הוא להודיע שיש קצת עדות וסימן מראשיות הדברים אל תכליתם. הלא תראה כי הגי ראה גדולת אסתר נוספת על שאר הבתולות לזה שם אותה ונערותיה במקום הנבחר שבבית הנשים וכן היה התכלית שהיא עלתה על כולנה למעלת המלוכה:

התועלת הארבעה עשר הוא במדות. והוא להודיע תכלית הענוה שהיתה באסתר עד שעם ראותה עצמה עולה למעלת המלוכה היתה נכנעת למצות מרדכי וגם אחרי היותה מלכה עד שהקל בה מרדכי ושלח לה מאמר קשה מאוד לא התפעלה מזה כלל והוא מה ששלח לאמור לה אל תדמי בנפשך וגו' ריוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו כאלו תהיה זאת עדות שהענוה תשים בעליה בשררה והתנשאות והגאוה תשפיל בעליה ותסיר רוממותו והתנשאותו ולזה סרה המלוכה מושתי לגאותה ונתנה לאסתר לענותה ושפלותה:

התועלת החמשה עשר הוא במדות. והוא שראוי לאדם שיקל בגנות מעט אשר הוא דרך להגיע תועלת מרובה. ולזה תמצא שלא הרחיק מרדכי היות אסתר נלקחת למלך ואם היה בזה קצת יציאה מדרכי התורה מצד רוב התועלת שהיה נכון שיגיע לישראל על ידה מצד מה שהיו בו ישראל אז מן השפלות ולזה צוה אותה שלא תגיד את עמה ואת מולדתה פן יהיה זה סבה אל שירחיק המלך נתינת המלוכה לה עם שכבר ישאר לה הגנות בעצמה והוא היותה פילגש המלך והנה היה יותר נבחר שתהיה מלכה משתהיה פילגש:

התועלת הששה עשר הוא להודיע עוצם השגחת השם יתברך בישראל בהיותם בארץ אויביהם. כי הוא נתן לאסתר חן נוסף בעיני המלך על כל הנערות היפות שקבצו מכל זה המלכות הגדול עד שכבר תמצא שהמלך פרנס עצמו בפילגשים כמו שלש שנים כי בשנת שלש למלכו היה דבר ושתי ואז קבצו הנערות בשושן ובשנת שבע למלכותו נלקחה אסתר אל בית המלכות וכשנוציא מאלו הארבעה שנים שנת ימי מרוקיהן שהיה ששה חדשים בשמן המור להעביר השער וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים לעדן הבשר ולנקותן מזוהמת הזיעה הנה נשארו ג' שנים וכל אלו השלש שנים פרנס אחשורוש את עצמו בפילגשים ולא נתקררה דעתו עד שבאה אסתר לפניו ואז נקבצו

עמה ג"כ לפני המלך כל הבתולות הנשארות וזה כלו ממה שיורה כי הש"י נתן לה חן נוסף על כל הבתולות אשר בכל המלכות:

התועלת השבעה עשר הוא להודיע עוצם החכמה שהיתה באומתינו אז. ולזה תמצא כי מרדכי שהיה מן החרש והמסגר אשר הגלו עם יכניה היה לחכמתו מהשופטים היושבים בשער המלך ולחכמתו גם כן נגלה לו מה שבקשו בגתנא ותרש לשלוח יד במלך אחשורוש:

התועלת השמונה עשר הוא להודיע שראוי לכל אדם להשתדל בשלום המלך שהוא תחתיו ואם אינו מאומתו כי בסבת המלך תתקיים המדינה עם שכבר יתכן שיגיע לו מזה גמול טוב מהמלך. ולזה תמצא שגלה מרדכי על דבר בגתנא ותרש תכף שנגלה לו זה לשמור המלך משיפול במה שהשתדלו לעשות כנגדו והגיע לו ולישראל מפני זה מהתועלת מה שנזכר בזאת המגלה:

התועלת התשעה עשר הוא להודיע שהמטיב על דרך האהבה והכבוד ראוי שישתדל שידע מקבל הטובה שהוא הטיב לו כי בזה יתבאר למטיב שהוא הטיב לו מצד אהבתו אותו לא על צד הקרי והדבר הבלתי מכוון ותתחזק מפני זה האהבה יותר ביניהם ובזה גם כן יתיישר אל שישולם לו גמול על זה. ולזה תמצא שהודיע מרדכי לאסתר אשר בקשו בגתנא ותרש לשלוח יד במלך אחשורוש כדי שתגיד לו הענין הזה בשמו ויהיה שמור לו הגמול על זה לעת הצורך:

התועלת העשרים הוא במדות. והוא להודיע שאין ראוי לשום אדם לעשות דבר כנגד המלכות כי כל דבר לא יכחד מן המלך ויהיה זה סבה להביא עליו עונש נפלא. הלא תראה מה שקרה לבגתנא ותרש שבקשו לשלוח יד במלך אחשורוש:

התועלת העשרים ואחד הוא להודיע שראוי לאדם לזכור החסדים הנעשים לו תמיד כדי שיתיישר להשיב גמול עליהם גם ראוי לו לזכור כל הקורות המתחדשות כי מהם ילמד האדם דעת בראותו איזה תכלית נתחדש מהתחלה והתחלה שבדברים ההם. ולזה תמצא שזכר שמה שגלה מרדכי מדבר בגתנא ותרש נכתב בספר דברי הימים לפני המלך ושם היו גם כן כתובים המקרים המתחדשים ולזה היה נקרא ספר דברי הימים או ספר הזכרונות:

התועלת העשרים ושנים הוא להודיע איך עמקו מחשבות ה' יתברך להציל את ישראל. ולזה סבב שיהיה המתחדש מבגתנא ותרש נגלה למלך אחשורוש ע"י מרדכי כדי שיהיה זה שמור לו ולישראל לעת הצורך:

התועלת העשרים ושלשה הוא להודיע שאין ראוי לאדם בשום פנים לכרוע ולהשתחוות על צד האלהות זולתי להי' יתברך ואף על פי שיביאהו לזה יראת המלכות. הלא תראה כי מרדכי עם היותו משער מה שהיה מהסכנה לו מפני היותו בלתי כורע ומשתחוה להמן הנה לא הסכים לכרוע ולהשתחוות לו:

התועלת העשרים וארבעה הוא להודיע שאין ראוי לאדם לנטות ממצות המלך אם לא יהיה בשמירת מצותו נטיה ממצות ה' יתברך שהוא מלך מלכי המלכים. כי כשגנו עבדי המלך את מרדכי ואמרו לו מדוע אתה עובר את מצות המלך התנצל להם במה שהודיעם שהוא יהודי והוא מוזהר מה' יתברך שלא יכרע וישתחוה לזולתו על דרך נתינת האלהות לו ולולא שהיה מבואר כי בדבר הזה לא יחויב ההמשך למצות המלך לא היה די לו בזה ההתנצלות:

התועלת העשרים וחמשה הוא להודיע כי אין ראוי לאדם מפני עוצם ידו עם המלך לבטוח על זה שיוכל לעשות מה שיחפוץ מעם רב כי גבוה מעל גבוה שומר ימנעהו מהשלמת רצונו אם מצד ההשגחה הכוללת אם מצד ההשגחה הפרטית. הלא תראה כי המן מפני בטחו על ידו בבית המלכות השתדל עם המלך להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן בעת אשר חשב שהוא יותר נכון להגעת המבוקש ואמר דבריו גם כן באופן שיתכן לו יותר שישיג המבוקש והוא הודעתו למלך שמזה העם יתכן שיגיע לו נזק רב ואין בהם תועלת למלך ושבהשחתתם יגיע תועלת רב למלך. ולא די שלא השיג רצונו אבל היה זה סבה אל שהשחיתו ישראל אותו וכל משפחתו:

התועלת העשרים ששה הוא להודיע עוצם השגחת ה' יתברך הפרטית כי ביום בעינו אשר היה ראוי הגעת הרע לישראל מפני ההשגחה הכוללת בו בעינו היתה להם הרוחה וההצלחה והשחיתו כל שונאיהם. הלא תראה כי כבר הפילו הגורל לפני המן באיזה יום ראוי שיגיע הרע לישראל וביום ההוא בעינו סבב ה' יתברך שיהיה הענין בהפך מה שחשב המן:

התועלת העשרים ושבעה הוא להודיע שראוי לאדם לחקור בעניינים המתחדשים לפי מה שאפשר כדי שיקח עצה לפי היכולת על מה שראה מהם מתחדש כנגדו. הלא תראה כי מרדכי מפני מנהגו לחקור במתחדש בבית המלך ידע תכף בל הנעשה בסבותיו וזה היה סבה אל שהשתדל בזריזות לקחת העצה הראויה בזה הרע שדמה המן לעשות לכל ישראל:

התועלת העשרים ושמונה הוא להודיע שהוא ראוי לעתות בצרה שיראה האדם עצמו מוכנע מאת ה' יתברך ולזה יסבב שיהיה לבו נשבר ונדכה מרוב הצער אשר יצטער

מעצמו כי ברוע פני לב הבשר ייטב לב השכל עם שזה יהיה סבה שישוב אל ה' וירחמהו הלא תראה כי בעת התשובה סדרה התורה שנענה את נפשותינו והוא בעשור לחדש השביעי. ולזאת הסבה זכר בזה המקום רוב הצטער מרדכי על זאת הצרה ולבושו שק ואפר שבכל המקומות היו מתאבלים אבל גדול והיו צמים ובוכים וסופדים ולובשים שק ואפר אולי יחון אותם ה' יתברך ושב ונחם על הרעה:

התועלת העשרים ותשעה הוא במדות. והוא להודיע שאע"פ שיראה האדם בגזרה הרעה שאין דרך להשיבה אחור לפי הנהוג אין ראוי שיקצר מהתפלל לה' יתברך ומהשתדל בבטולה לפי מה שאפשר ולא תרפינה ידו מפני מה שהוא משער בקושי העצום אשר בבטולה. הלא תראה כי מרדכי עם היותו יודע כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב הנה עם כל זה לא רפו ידיו מהשתדל בבטול זאת הגזרה לפי מה שאפשר ולזה תמצא שהוא בא בזה האופן בלבוש שק ואפר עד לפני שער המלך כדי שיתפרסם לכל העבדים אשר שם שכבר נתחדש על מרדכי חדוש גדול ואולי יהיה זה סבה שיודע זה לאסתר המלכה כי החדושים הגדולים הם מגיעים אל הגדולים מפני מנהגם לשאול עליהם רוצה לומר כי הם שואלים אם יש שום דבר חדוש והנה היה מרדכי נכבד מאד בעיניהם ולזה היה יושב בשער המלך כמו שקדם וכאשר הגיע מבוקשו שנודע זה לאסתר המלכה אז השתדל תכלית ההשתדלות עם אסתר המלכה שתבא לפני המלך לבכות ולהתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה ואע"פ שהיתה אסתר בזה בסכנה עצומה לא נמנע מפני זה מלהביא אותה בכל עוז אל שתעשה זה לזה הפליג לשלוח לה הדברים הקשים ההם להודיע לה שהיא מוכרחת להביא עצמה בזאת הסכנה כי תחטא לה' יתברך חטא עצום אם לא תעשה ויהיה זה סבה להביא עליה ועל בית אביה האבדון והמות:

התועלת השלשים הוא במדות. והוא להודיע שראוי למי שירצה לבקש עצה בדבר מה מזולתו להודיע כל המקרים והמשיגים אשר בדבר ההוא וסבותיו כי בזה תתיישר העצה יותר. ולזה ספר ששלח מרדכי להגיד לאסתר את כל אשר קרה עם המן ושהי' סבה אל שהתפעל המן ממנו ודמה מפני זה להשמיד את כל היהודים וגם הודיע לה מה שהיה סבה אל שירצה המלך לעשות כדבר המן והוא מה שאמר המן לשקול עשרת אלפים ככר כסף להביא אל גנזי המלך ושלח לה עם זה העתקת האותיות אשר שלח המן על דבר היהודים כי בידיעתה כל זה תתיישר יותר ללקיחת העצה על זה הענין וזה כי מפני ידיעתה על מה התפעל המן זה ההפעלות תתיישר בקלות לפייסו כשתודיע לו כי מצד דתו היה מוכרח מרדכי על זה ובמעט דברים שתבקש ממנו שיתפייס עם מרדכי יספיק

וגם כן הנה מפני ידיעתה שהמן סבב זה תתיישר להשתדל עמו להשיב אחור אשר הרע לפי היכולת או תסבב להבאיש ריחו לפני המלך בהודיעה למלך על מה ועל מה סבב המן זה ושלא עשה זה לתועלת המלך כמו שהביא המלך לחשוב זה או בעניינים אחרים גם כן תוכל להבאיש לפי מה שתראה שיאות לה זה בו ומפני ידיעתה התועלת שאמר המן להגיע אל המלך בזה תתיישר לבטל זאת הגזרה כשתשתדל להביא למלך מהתועלת בבטול זאת הגזרה יותר ממה שיגיע לו מהתועלת בחדושה או בשאר מה שידמה לזה ממה שיתכן לה שתניא בו לבב המלך מעשות זה הפועל המגונה בעבור התועלת הזה ומפני ידיעתה תוכן הגזרה תתיישר לה יותר ההשתדלות בהסרת הגעת ההיזק ממנה:

התועלת השלשים ואחד הוא במדות. והוא להודיע כי גם בעתים אשר לאדם אימת מות אין ראוי לו שיסבב מיתתו וימהרנה כי אולי לא תקום הרעה ולא תהיה. ולזה תמצא שאף על פי שהיה על אסתר אימת מות מעמה אמנם לא היתה מסכמת להכנס אל החצר לבא אל המלך ולהתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה אם לא תקרא לבא לפניו עד שבא אליה דבר מרדכי שהיא תחטא לה' אם תמאן לבא לפניו על זה ותסבב אבדה ואבוד בית אביה:

התועלת השלשים ושנים הוא להודיע שכל מי שאפשר לו לבקש רחמים על ישראל ואינו מבקש הנה עליו תשוב קללת העונש וה' יתברך ימציא סבות להצלתם ממקום אחר בעבור בריתו עם האבות. ולזה אמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך וגו' כי אם החרש תחרישי וגו':

התועלת השלשים ושלשה הוא במדות. להודיע שאשר חננו ה' יתברך דבר מתיישר להגיע בו טוב מה ראוי שישתדל בהגעתו בו לעת הצורך כי עמקו מחשבותיו יתברך ואולי הוא חננו כדי שישמח בה בעת הצורך מי שאפשר לו זה והנה אם לא יעשה כן הנה יבלבל ה' מחשבותיו והיא לא תצלח כי לא תקצר ידו מהגעת מה שירצה. ולזה אמר מרדכי לאסתר לחייב שהוא ראוי עכ"פ שתתיר עצמה להכנס אל החצר הפנימית לבא אל המלך לבקש מלפניו על עמה שהוא אפשר שלא הגיע אותה ה' יתברך למלכות אלא כדי שתהיה לעזר לישראל לעת כזאת:

התועלת השלשים וארבעה הוא להודיע שמי שיפחד מהרע אשר הוא נכון לבא עליו ראוי שיקדים התפילה לה' יתברך באופן שלם בדרך שיהיה נעזר בו וישתדל עם זה שיתפללו עליו רבים כי תפלת הצבור היא יותר נשמעת מתפלת היחיד. ולזה תמצא כי כשהוכרחה אסתר להתיר עצמה למות מפני הכנסה אל החצר הפנימית אשר לא כדת בקשה שיצומו בעבורה כל היהודים הנמצאים בשושן שלשת ימים לילה ויום וגם היא

ונערותיה הסכימה לצום כן והסכים מרדכי לעשות כדבריה והוא מבואר שזה הצום יהיה בעבורה כשיתפללו לה' יתברך שלא יקרנה נזק בזה ואולם נבחרה התפילה עם הצום כי בו תכנע הנפש הבהמית ויחלשו תאוותיה הגופיות ויהיה זה סבה אל שיהיה לבבם יותר שלם עם ה' יתברך ותהיה מפני זה תפלתם יותר נשמעת:

התועלת השלשים וחמשה הוא במדות. והוא להודיע כי אשר יצטרך להשתדל בהשתדלות הכרחי מאד להציל מרע עצום צריך שתהיה השתדלותו באופן שאיך שימשך הענין לא יסגור לו שום פתח בהשתדלו' ההוא ואם יכול שיהיה מועיל תועלת מה יעשהו לכל הפתחים אשר למבוקש ההוא הנה אין ראוי שיקצר. ולזה תמצא כי כשנכנסה אסתר אל החצר הפנימית אשר לא כדת לבשה בגדי מלכות בדרך שתהיה מוצאת חן בעיניו כי זה אחד מהפתחים להצלתה בבואה לפניו ולהיות דבריה נשמעים והנה אחר זה לא בקשה תכף מהמלך הצלת עמה כי אולי המן יהיה מתנגד לה בבקשה הזאת ולזה בקשה מהמלך שקודם שתשאל בקשתה יבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה להם כי בזה מהפיוס להמן מה שלא יעלם ואולי עם זה הפיוס תשיג מהמן שישתדל עמה בהצלת ישראל מהמלך אחר שתשלים מרדכי עמו כי היה רודף אחר הכבוד והשררה והיא הפליגה בכבודו בזה הענין ומזה המקום יוכן לה הפתח כשתמצא עוזרים רבים כנגד המן כי זה ממה שימשך ממנו שיקנאו בו מאד שאר שרי המלך בראותם השררה שהוא נוטל לעצמו עד שלא הביאה אסתר עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם המן ובהשנות זה הענין שאמר לה המלך במשתה היין שתשאל שאלתה ותנתן לה עד חצי המלכות ולא הסכימה לבקש בקשתה עדיין אם לא כשיבואו תחלה המלך והמן אל המשתה אשר תעשה להם למחרת היום ההוא הוסיפה הקנאה עם השרים וגם עם המלך כי היא הראתה בדבריה אליו שיותר יש מהכח להמן ממה שיש ממנו למלך עד שתירא לשאול דבר מהמלך אשר יסכים לתתו לה אם לא אחר ההשתדלות לפייס לב המן שיהיה לה לעזר כאלו העירה בזה שכח המן יותר יפה מכח המלך והנה היה מחכמת אסתר עם ידיעתה בחוזק אהבת המלך אותה באה לפניו עם הצום החזק וכשתתקבץ עמה חוזק פחדה נראתה למלך כאלו היא חולה ובצער חזק ולזה התעורר המלך לשאול לה מה לך אסתר המלכה ואפשר עם זה שהשיג אותה עלוף חזק כמו שנזכר בספר יוסיפון ולאהבת המלך אותה התעורר לתת לה עד חצי המלכות להטיב לבה ולהסיר אותה מהצער החזק שהיא בו ומזה התבאר כי זאת העצה שבחרה בה אסתר היתה בתכלית השלמות למה שרצתה להשתדל בו מכל הצדדים אשר היה נכון למצוא פתח על השתדלותה וזה גם כן היה סבה אל שנדדה שנת המלך לרוב

מבוכתו על מה זה נצטערה אסתר זה הצער הנפלא ולמה נצטרכה לתת כל זה הכבוד להמן כי זה ממה שהיה ראוי שיהיה נבוך בו ונתגלגל הדבר מפני זה כמו שסבב מסבב הסבות שהביאו לפניו ספר הזכרונות ונמצא בו מה שהגיד מרדכי על מה שבקשו בגתנא ותרש לשלוח יד במלך אחשורוש אשר היה סבה באופן מה להשפלת המן ומשם נתיישר לאסתר דבר בקשתה:

התועלת השלשים וששה הוא במדות. והוא להודיע שראוי לכל אדם שישלם גמול למטיבים לו. הלא תראה כי תכף ששמע המלך מה שסבב בו מרדכי הצלתו שאל אם שולם למרדכי גמול על זה וזה ממה שהורה שכבר היה ראוי לו עכ"פ לשלם לו גמול על מה שהטיב לו ולזאת הסבה שאל להמן מה לעשות באיש אשר המלך הפץ ביקרו:

התועלת השלשים ושבעה הוא במדות. והוא להודיע שאין ראוי לאדם שיקח ממה שיתיר האדון לתת לו מה שיכבד על האדון לתתו. הלא תראה כי המן כשנשאל מהמלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו הקשה לשאול באופן שנתפעל מזה המלך לשערו כי המן היה חושב שישאלהו המלך זה מפני חפצו ביקר המן ולזה שאל מהכבוד מה ששאל בדרך שלא יחסר לו רק הכסא כי שאל לבישת לבוש מלכות אשר לבש בו המלך והוא הלבוש שלבש בעת המלכו והרכיבה על הסוס אשר רכב עליו המלך וכתר המלכות אשר נתן בראשו ושיהיה נתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים ועוד לו אך המלוכה לולא מה שאמר שיקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו והנה לזאת הסבה התפעל המלך כנגדו ואמר לו בלשון קינטור שיעשה זה למרדכי היהודי ואל יפל דבר וזה גם כן היתה סבת שנקרא לבא אל משתה אסתר בדרך קינטור והוא אמרו מהרו את המן לבא אל משתה אסתר מצורף לזה מה שלבש המלך מהקנאה כנגדו על דבר שאלת אסתר פעמים שיבא המלך והמן אל המשתה אשר תכין להם במה שקדם:

התועלת השלשים ושמונה הוא להודיע כי ה' יתברך לא יעזוב הצדיק ביד הרשע הלא תראה כי המן דמה לבקש מהמלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו ולא די שלא השיג מבוקשו אך הוכרח לתת לו כבוד בזה האופן הנפלא ההוא שהרכיבהו ברחוב העיר והלבישהו באופן הנזכר וקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו:

התועלת השלשים ותשעה להודיע שראוי לאדם כשיצטרך לעצה שלא יקצר משאלתו העצה לכל מי שיש לו מבוא בנתינת עצה בזה כי זה יהיה סבה אל שתגיע לו העצה הנכונה בזה. הלא תראה כי המן לא הסתפק בשאלתו העצה כשהיו שם כל אוהביו וחכמיו אם לא תהיה שם זרש אשתו:

התועלת הארבעים הוא להודיע כי הרודף אחר השררה והכבוד הנה השררה והכבוד בורחים ממנו. הלא תראה כי המן היה רודף אחר השררה והכבוד ומפני זה עשה מה שעשה הגיע לו ההפך והוא שהוצרך לכבד השפלים ממנו והוא מה שהוכרח לתת מהכבוד למרדכי והיה זה גם כן סיבה בסוף אל שנטרד מן העולם ומת בתכלית מהגנות והבזיון:

התועלת הארבעים ואחד הוא להודיע שראוי לעשות הדברים בעתם הראוי להם ובאופן הראוי. הלא תראה כי אסתר מפני שהמתינה לבקש בקשתה אל העת הראוי השיגה מבוקשה מהמלך ואולם היה זה העת אז הראוי כי נבאש המן בעיני המלך וקנא בו על רוב השררה שהיה נוטל לעצמו במה ששאל לו המלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו מצורף לזה מה שנתקנא בו מפני הכירו מדברי אסתר שהמן היה נוטל לעצמו יותר ממה שהיה מהכח אל המלך עד שהוכרחה אסתר לתת לו מהכבוד הרבה כדי שתשיג מבוקשה מהמלך אשר נתרצה המלך לתתו לה באמרו עד חצי המלכות ותעש כאלו העירה בזה שלא עשה דבר כשנתרצה המלך בזה אם לא יתרצה בזה המן וכאשר היה זה הראוי כמו שזכרנו סדרה דבריה באופן הראוי והוא שכבר שאלה מהמלך מה שלא יתכן להמן לחלוק עליו והוא אמרה תנתן לי נפשי בשאלתי כי המן רואה עוצם אהבת המלך אותה עד שכבר אמר לה שמה שתבקש עד חצי המלכות ותעש והמשיכה לזה כלל בקשתה והיא אמרה ועמי בבקשתי ואחר זה בארה דבריה באופן שהיה מהפיוס למלך מה שלא יעלם והוא אמרה שאלו נמכרנו לעבדים ולשפחות שתקה כי מפני תועלת המלך יקל לה לסבול היא ועמה זה הצר והמצוק אך הם נמכרו להשמיד להרוג ולאבד וכאלו אמרה בזה שאם ירצה המלך שימכרו לעבדים ולשפחות כדי שישיג תועלת רב מזאת האומה לא תחוש על זה והוא מבואר שבזה האופן יגיע למלך מהתועלת מזאת יותר ממה שאמר המן וכאלו היה זה דרך להשיג קצת מבוקשה אשר הוא דרך להשגתה כולו בסוף וזה כי מי שצריך לשאול דבר גדול ראוי שישאל אותו בהדרגה כשישאל תחלה קצת דרושו ועוד לא יסור מדרגה אחר מדרגה עד שישיג המבוקש כמו שבארנו בענין מה שבקש ראובן מאחיו שלא ישפכו דם אשר היה דרך להצלת יוסף בסוף הענין וכן אסתר לא שאלה תחלה אלא שלא ימותו היא ועמה אבל אם ירצה המלך יהיו נמכרים לעבדים ולשפחות ובטחה אסתר שאחר זה תבטל זאת הגזרה בהדרגה והיה גם כן מה שאמרה למלך בשאלו מי הוא זה ואיזה הוא באופן יתבאר ממנו שלא עשה זה המן לאהבתו של מלך אבל עשה זה בעבור שנאתו העם ובארה גם כן שנאתו אותם הוא מצד

רוע תכונתו לא מצד עשותם נגדו דבר יהיה ראוי לו לשנוא אותם עליו וזה הוא שאמרה איש צר ואויב המן הרע הזה:

התועלת הארבעים ושנים הוא להודיע שיש בכאן ידיעות שופעות מה' יתברך בזולת נבואה עד שכבר תמצא הרבה שמה שיסכימו בו האנשים בכללות שיהיה כן בעתיד ימצא כדבריהם. ולזה ספר שכבר אמרו לו חכמיו וזרש אשתו שאם היה מרדכי אשר החל לנפול לפניו מזרע היהודים רוצה לומר שלא יהיה ממשפחת גרים הנה לא יוכל לו כי נפול יפול לפניו וכבר נתבאר אמות זה השרש מדבר המרגלים ששלח יהושע לרגל מחשבות האנשים אשר ביריחו שכבר נתבאר להם כי נתן ה' יתברך אותם בידם מפני ראותם כי נמוגו כל יושבי הארץ מפני ישראל כאלו היתה הסכמתם בזה עדות על שהדברים יהיו כן וכן נתבאר זה ממה שהיה לגדעון מספר החלום ואת שברו אשר שמע במחנה מדין עדות על נצוחו אותם כמו שנזכר שם. והנה ידמה שבאה להם זאת הידיעה גם כן מצד העדות במה שנתבאר להם מדבר המלחמות אשר היו לישראל עם עמלק שנצחום תמיד עד כלה מצורף לזה מה שנתפרסם להם מברכת יצחק לעשו ויעקב כי עמלק היה מזרע עשו:

התועלת הארבעים ושלשה הוא לפרסם עוצם השגחת ה' יתברך עד שהדברים בעצמם שנדמו להיות כלי לאבד מרדכי וישראל שם כלי לאבד שונאיהם ומה שדמו שונאיהם להיות כלי להצלחתם היה כלי לצרתם שבמעט זמן נהפך דבר המן מתכלית הגובה והשררה אל תכלית השפלות והרע וכן הענין בשונאי ישראל אשר דמו להרגם הנה נהפך הדבר והיה עליהם אשר זדו להפיל בו ישראל. וזה שכבר תמצא כי ה' יתברך שם בקשת המן על נפשו מאסתר המלכה כלי למיתתו כי מפני קומו ממטתו ובא למטת המלכה והיה כורע עליה לבקש ממנה על נפשו נראה למלך מפני היות המן נבאש בעיניו שהוא משתדל לכבוש את המלכה תחתיו עמו בבית ומה שחשב המן שיהיה כלי לתלות את מרדכי שמהו ה' יתברך כלי לתלותו וזה שחרבונה בראותו כי המלך כעס על המן מפני שני דברים הראשון הוא מה שנתרעמה ממנו אסתר והשני הוא מה שדמה שהיה רצונו לכבוש את המלכה עמו בבית וזהו אמרו הגם לכבוש וגו' כאלו יאמר לא די לו בחטא הראשון ועתה יוסיף לחטוא שנית אמר הנה העץ אשר עשה המן למרדכי וגו' רוצה לומר שגם יש על המן חטא שלישי עצום מאד וזהו שכבר עשה כן לתלות אוהבך בזולת רשות המלך והנה בו עוד מהמרי יותר שעשאו לתלות את מרדכי אשר דבר טוב על המלך ולזה צוה המלך תכף לתלותו עליו. וגם כן הנה האותיות ששלח המן בשם המלך להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים היו כלי להפיל ביד ישראל בניו ומשפחתו וכל חיל עם

ומדינה הצרים את ישראל וזה כי מפני שהיו האותיות ההם נכתבות בשם המלך ונחתם בטבעת המלך לא היה דרך להשיבם אחור בצד מן הצדדים ולזה חויב שישתדלו בהצלת ישראל עם קיום האותיות הראשונות ולפי שלא היה בזה דרך להצלתם באופן שלם אלא כשינתן לישראל לעמוד על נפשם ולהקהל בעריהם להשמיד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם אשר היה כלי להפיל שונאי ישראל בידם עם מה שהתפרסם להם מאהבת המלך את היהודים עם שכבר תלו את המן שהיה הגדול אשר בבית המלך על אשר שלח ידו ביהודים הנה הוא מבואר כי האותיות ההם היו כלי בהכרח להשמיד שונאי ישראל כי אם היתה אפשרית ההצלה לישראל באופן אחר לא היה המלך נסכם בהריגת עמו:

התועלת הארבעים וארבעה הוא להעיר שראוי לכל אדם שיהיה דורש טוב לעמו לפי מה שאפשר ושישתדל שיהיה נאהב ורצוי להם בכל עוז. הלא תראה עוצם גדולת מרדכי בעבור היותו דורש טוב לעמו עד שכבר הסיר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ונתנה לו והנה באר זה בסוף המגלה הזאת באור יותר שלם במה שנאמר כי מרדכי היהודי משנה למלך וגו' כאלו באר שם כי סבת גדלו עם המלך וליהודים היתה היותו רצוי לרוב אחיו והיותו דורש טוב לעמו ומפני טוב עניינו היתה גדולתו נוספת תמיד כאמרו כי האיש מרדכי הולך וגדול:

התועלת הארבעים וחמשה הוא במדות. והוא להודיע שראוי לכל אדם שיועיל לקרוביו לפי מה שאפשר וכ"ש כאשר גמלוהו טוב. הלא תראה כי אסתר המלכה מהרה להודיע למלך קורבת מרדכי לה להועיל לו ושמה אותו על פקידת בית המן לזאת הסבה ג"כ:

התועלת הארבעים וששה הוא במדות. והוא להודיע שאשר הוא תחת אחר ראוי שישמור כשיועיל לקרוביו שיעשה זה באופן שלא ישיגהו בו גנות מאשר הוא תחתיו. הלא תראה כי אסתר לא רצתה לשים את מרדכי על פקידת בית המן כי אם אחר ששמהו המלך על פקידת כל מלכותו במה שנתן לו טבעתו לחתום מה שירצה בשם המלך כי אלו שמתהו בזה הפקידות קודם זה אפשר שישיגנה חשד מאת המלך שתתן נכסי המלכות לקרוביה אך עתה לא היה מקום למלך לגנותה על זה וכן מצאנו ביוסף במה שהטיב לקרוביו שנשמר בכמו זה האופן מן החשד כי לא רצה לעשות זה כי אם ברשות המלך כפו שנתבאר שם:

התועלת הארבעים ושבעה הוא במדות. והוא להודיע שכאשר יבקש דבר מהמלכות והשיג קצת מבוקשו אין ראוי שימהר לבקש הנשאר עד עת ראוי ואופן ראוי כי אולי יכעס המלך עליו אם יכביד לשאול ממנו כל זה יחד כל שכן כ"ש בראותו שהשיג למלך ההוא מן הכעס הפעלות רב על דבר בקשתו כי הוא צריך שימתין שתשקוט חמת המלך

ואז ימצא מקום לבקש הנשאר. ולזה תמצא כי כשנתלה המן והיה בזה קצת קורת רוח לאסתר ולמרדכי לא החזיקה אסתר בבקשתה שאמרה תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי עד שעברו כמו שני חדשים או יותר ואז מהרה והתירה עצמה למיתה בראותה כי לא נקראת לבא לפני המלך ליראתה שמא יעבור העת ולא יוכן לה דבר הצלתה היהודים בכל המלכות לגודל המלכות ההוא והנה אף על פי שנתבאר לה בהתחלה שלא ישר הדבר שעשה המן בעיני המלך שבה להזכיר עתה שאם הוא טוב בעיני המלך וכשר הדבר בעיניו ותהיה אסתר מוצאת חן בעיני המלך וטובה בעיניו יכתב להשיב מחשבת המן כי רצון המלך יתכן שישתנה ולא הזכירה בדבריה אלה שיהיה פחדתה אליה כי אולי יאמר לה המלך שאין ראוי שתפחד מזה או אולי יתן לה מה שתשמר היא בו ותמנע מפני זה בקשתה על עמה ולזה הזכירה עוצם צרתה אם יאבדו עמה ומולדתה שלא תמלט מזה אלא כשילקח דרך על הצלתם:

התועלת הארבעים ושמונה הוא במדות. והוא להודיע שכאשר ירצה מזולתו שיעשה פועל מה בעת מוגבל ראוי שימהר להודיעו הפועל ההוא קודם הזמן ההוא זמן רב יתכן לו בו להשתדל בהמצאת הכלים אשר ישלם בהם הפועל ההוא באופן שלם. ולזה תמצא כי שלחו מרדכי ואסתר הספרים השניים אשר השיבו בהם מחשבת המן באופן שכבר קדם ביד הרצים בסוסים למהר להודיע ליהודים זה קודם העת ההיא כדי שישתדלו היהודים שיהיו להם כלי מלחמה ראויים לזה התכלית ויחנכו עצמם בזה קודם בא העת ההיא באופן שיהיו עתידים ליום הזה להנקם מאויביהם. וידמה שלמעט אויביהם בא בספרים ההם מה שעשה המלך אחשורוש להמן על אשר שלח ידו ביהודים עם שזה היה ראוי כדי שלא יחשבו המלך ההוא למשוגע. והנה היה ענין הספרים ההם לפי מה שאחשוב לפי מה שאומר והוא שהם כתבו בשם המלך כי הוא נתן טבעתו להמן ושלח בשמו להשמיד את כל היהודים מפני שנאתו אותם וכאשר נודע זה למלך תלה אותו על העץ על אשר שלח ידו ביהודים ולפי שהכתב אשר נכתב בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב נתן המלך רשות ליהודים להקהל בעריהם ולעמוד על נפשם ולהשמיד ולהרוג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם ושללם לבוז. והוא מבואר שהוא ראוי שיהיו הספרים לפי זאת הצוואה כדי שלא ישיג המלך גנות מזה עם שזה כלי למעט שונאי ישראל בראותם כי המלך אוהב אותם ותלה גדוליהם על אשר שלחו ידם ביהודים לאבדם ולזאת הסבה תמצא שבמקום אשר דבר המלך ודתו מגיע היו רבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם מפני ידיעת אהבת המלך את היהודים וזה גם

כן היה סבה שכל שרי המדינות והאחשדרפנים והפחות אשר למלך היו מנשאים את היהודים וזה כלו היה סבה למעט שונאי ישראל כמו שזכרנו:

התועלת הארבעים ותשעה הוא להודיע שאף על פי שהיה רשות לישראל לבוז שלל אויביהם הנה הסכימו כלם בעריהם שלא לשלוח יד בבזה כי כן היה ראוי כדי שלא יחשבו עליהם שבעבור חמדת הממון עשו זה ואמנם היתה הסכמת מרדכי ואסתר לתת להם רשות על זה כדי למלטם מחשד הלקיחה מהשלל אשר היה ראוי שיהיה למלך הלא תראה כי גם בשושן הבירה לא שלחו את ידם בבזה:

התועלת החמשים הוא להודיע עוצם השגחת ה' ית' בישראל להטות לב המלך אל כל אשר שאלה אסתר המלכה. הלא תראה כי מדברי אחשורוש לאסתר המלכה היה נראה שקשה היה למלך ענין הריגת האנשים ההם ולזה אמר לה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ועם כל זה אמר לה ומה בקשתך עוד ותעש וידמה כי בבא מספר ההרוגים ידעו מרדכי ואסתר כי לא נהרגו כל אויביהם הרבים אשר בשושן ובעת אשר היה לאל ידם השתדלו לכלותם פן יהיו להם לקוצים במה שיבא מהזמן מפני מה שהפליגו ישראל בהשחתתם עם שהוא אפשר שאלו האויבים היו מעמלק כמו אשר צותה התורה במחיית זכרם בעבור מה ששערה החכמה האלהית היות זאת האומה לקוץ מכאיב תמיד לאומתינו ומן הדומה לא היו בצרים אותם זולת זרע עמלק כי שנאתם לישראל היתה מקדם ובדור דור והוסיף בדבר שנאתם ישראל עתה כי ראוי כי מת הגדול שבהם והוא המן ע"י ישראל:

התועלת החמשים ואחד הוא במצות אשר הם מדבריהם ז"ל. הנה מה שתקנו מרדכי ואסתר וקבלוהו עליהם כל הדור ההוא עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם לפי הדינים הנזכרים בהם כדי לפרסם הנס הנפלא שעשה להם ה' יתברך כי בפרסום הנסים תתקיים פנת ההשגחה האלהית באישי האדם אשר היא מהגדולות שבפנות התוריות. והנה סדרו היהודים הפרזים עושים את יום ארבעה עשר בחדש אדר [והיהודים היושבים בערים מוקפות חומה עושים את יום חמשה עשר בחדש אדר] זכר למה שנעשה בשושן ולא רצה שיהיו בשושן לבד נוהג זה הדין כי אז היו שבים ישראל אל עריהם והיו חושבים לרשת א"י כמו שיעד להם ירמיה והנה בימי כורש החלו לעלות לעריהם וגם בשנת שבע למלכות אחשורוש ולזה ידמה שהם קראו ערי הפרזי בארץ ישראל מה שהיה לבד מהעיירות אשר מדרכם שתהיינה פרזות והם אשר נקראו ערי הפרזות בימי יהושע בן נון ואולם אשר אין מדרכם שתהיינה פרזות אף על פי שהיו פרזות בזמן ההוא הנה לא יקראו היהודים אשר שם היהודים

הפרזים כמו הענין בירושלים ובעיירות שהיו קודם חרבן ארץ ישראל מוקפות חומה והוא מבואר שזה הדין גם כן נוהג בחוצה לארץ בכל המקומות כי הנס ההוא היה בכל המקומות וכבר שלח גם כן זה מרדכי אל כל היהודים אשר בכל מדינות מלכות אחשורוש הקרובים והרחוקים לקיים עליהם להיות עושים הפרזים את יום ארבעה עשר והמוקפים את יום חמשה עשר. והנה סדרו ימי משתה לבד כי על ידי משתה היין היתה סבה אל שנתן מלכות ושתי לאסתר המלכה ועל ידי משתה היין היתה צומחת ההצלה לישראל ממחשבת המן בן המדתא. וסדרו שיהיו ימי שמחה להזכיר דבר השמחה הנפלאה שהיתה לישראל ביום אשר נהפך מאבל לשמחה ולזה יהיו אלו הימים אסורים בהספד ובתענית. ותקנו שישלחו מנות איש לרעהו כי זה יהיה סבה לרבוי השמחה כי לא יבוש כל אחד מרעהו אם לא ישלח לו בלתי יפות וערבות וזה יהיה סבה אל שיכין כל אחד מהם מטעמים ומיני מעדנים ותרבה מפני זה השמחה והתענוג ואם לא היו עושים ככה אולי מפני שאין התורה מחייבת בבאור לשמוח בזה היום יקלו בו האנשים ולא יכינו מהמזונות מה שראוי להכין בימי משתה ושמחה. והנה לא תשלם זאת התקנה כי אם בשלוח שתי מנות לאדם אחד כי לא יאמר מנות פחות משתי מנות. ותקנו שיתנו מתנות לאביונים כי בזה יהיה הדרוש מהשמחה הלא תראה כי בכל המקומות שצותה התורה לשמוח במועדים צותה לשמח העניים כאמרו ושמחת לפני ה' אלהיך אתה ובניך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך והנה הלוי הגר והיתום והאלמנה הם עניים כמו שבארנו שם. ותקנו שיהיו הימים האלה נזכרים בכל שנה ושנה לפרסם הנס כי נזכרו אלו הדברים אשר כללה אותם המגילה הזאת על הסדר הערה נפלאה אל שה' יתברך הקדים רפואה למכה על צד ההשגחה הפרטית עד אשר תראה שאם היה נופל דבר מאלו הדברים הנמשכים על הסדר לא היה מתיישר שיגיע התכלית שהגיע לישראל בסוף הענין ולזה יתחייב מזאת ההזכרה שתכלול קריאת זאת המגילה בכללה על הסדר וראוי שתהיה הקריאה מפי הכתב שיוכל הקורא לומר על כן על כל דברי האגרת הזאת וראוי שתהיה המגילה כתובה בפני עצמה כי בזולת זה לא יתכן לומר על כן על כל דברי האגרת הזאת אם לא היה שם דבר תיוחד בו המגלה הזאת משאר הדברים הנכתבים עמה. והנה ענין הזכירה הזאת יחויב שיהיה מבערב בהכנס יום הפורים כמו הענין בזכירת שבת והסבה בזה כי מהעת ההוא יתחילו להכנס דיני היום ההוא להאסר בהספד ובתענית ולזה ראוי שתהיה הזכירה אז להעיד כל אדם שינהג בזה היום לפי הדינים הנזכרים בו ולפרסם הנס ששלם אז לאבותינו כי אז נחו מאויביהם. ולפי שכתוב ביום שלשה עשר לחדש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה

אותו יום משתה ושמחה והיה מבואר בנפשו שמה שהיה בשלשה עשר לחדש אדר היה ביום לא בלילה הנה מה שהמשיך לו מיום ארבעה עשר יהיה הרצון בו גם כן יום ולא לילה ומשם יתבאר שהמשתה ראוי שיהיה נעשה ביום. ולפי שאמר והימים האלה נזכרים ונעשים והיתה עשייתם ביום הנה ראוי גם כן שתהיה זכירתם ביום ולזה יתבאר שהמגלה נקראת בלילה ונשנית קריאתה ביום. ולפי שאמר משפחה ומשפחה למדנו שהכהנים מבטלים מעבודתם לשמוע מקרא מגלה והיה ראוי להיות כן מפני פרסום הנס הלא תראה כמה מצות סדרה התורה מפני פרסום כח יציאת מצרים. והנה קריאתה לפרזים היא בארבעה עשר ולמוקפים חומה בחמשה עשר ולפי שזאת הקריאה היתה לפרסם הנס תקנו חכמים לזאת הקריאה זמנים יתכן בהם פרסום הנס יותר וסמכו זה למה שאמר לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם רוצה לומר שלכל אחד מהם תקנו זמנים הרבה לקריאת המגילה:

שבח והודאה ותהלה. לאל נורא עלילה. אשר עזרנו להשלים פירוש המגלה:

וכאשר אז הראנו נוראות. כן ימהר גם עתה קץ הפלאות. וכל העמים יקראו בשם ה' אלהי הצבאות: